ARCHIEFJES

V

FAMILIESOUVENIRS

1 - Gerarda te Proven

ARCHIEFJES

Marc VANDAELE

FAMILIESOUVENIRS 1 - Gerarda CASTRYCK te Proven

Gerarda Castryck *- mooie familienaam – geboren te Proven op 4 juli 1905.*

Wanneer je een oude, blikken bonbondoos vol familiefotootjes erft, dan maak je je toch de bedenking : Spijtig dat niemand eraan gedacht heeft een datum en de namen te schrijven op de achterzijde van de foto. Zoveel fotografisch materiaal gaat verloren omdat souvenirs met anonieme gezichten dikwijls de richting nemen van de papiermand. Kiekjes daarentegen, gemaakt met de ouderwetse balgapparaten of met een 'kodak' en voorzien van de nodige informatie op de keerzijde, worden als kostbaar kleinood bewaard en hebben meer kans als familiejuweel te worden doorgegeven. Als ik die oude foto's zag, vond ik dat die zeker niet mochten opgesloten blijven en dat ze moesten getuigen van hun tijd.

Het ligt in de natuur van de mens van zich voortdurend aan te passen en te 'moderniseren', en gelukkig maar. Minder sympatiek wordt het wanneer het gepaard gaat met minachting voor wat voorafging. Zo is de geschiedenis een constante werking van verachting en vernieuwing : zie de verscheidene kunststromingen en levensopvattingen die elkaar opgevolgd hebben met telkens hun dosis minachting voor de voorganger. Zo was er de 'Renaissance' die de gotiek afstootte en beschouwde als een periode van 'obscurantisme', een term die we later nog zullen horen … Wat op de grote tijdschaal gebeurt, heeft ook plaats op de kleine tijdsschaal van het menselijk bestaan. We hebben waarschijnlijk gemerkt dat 'levensstijlen' van de voorgaande generaties als 'uit-de-mode' werden weggegooid en moesten plaatsmaken voor andere, die op hun beurt - binnen een afzienbare tijd - zelf 'uit-de-mode' waren. Dat 'waardeloze' moet evenwel sterk gerelativeerd worden want wat voor de ene zo lijkt, kan voor de andere wel een schat zijn. Tot de jaren zestig werd achteloos voorbijgegaan aan alles wat 'art nouveau' was. Nadien was het de beurt aan de 'art-deco'. Naarmate men inzag dat de maatschappij bezig was tijdsgetuigen te elimineren, ging het financieel aspect een vlucht nemen in verhouding tot de intensiteit van dat besef. Zelf was ik in de 'fleur' van het leven (jaren zestig) en we woonden in een slagerswinkel die mijn ouders, na veel werken en sparen, hadden laten bouwen (1934). We sliepen in mooie, ouderwetse 'bedsteeën' gemaakt van kerselaar en notelaar, afkomstig van de grootouderlijke

ARCHIEFJES

woning te Proven. Daar stond de mooie Singer-naaimachine in het salon, in gezelschap van de eiken meubels gemaakt door Reyngout in de Steenstraat (jaren 30). De muren van de slagerswinkel waren bedekt met de klassieke witte faïencetegels en het vlees werd uitgestald op de witmarmeren toonbanken. Maar toen kwam de periode van de formica … ! Jean Ferrat verwoordde het zo prachtig in zijn lied *La Montagne*, waarin de jongeren hun dorp verlaten want … *ils rêvaient de la ville et de ses secrets, du formica et du ciné.* Even later werd dit thema in het Nederlands overgenomen door Wim Sonneveld, in het wondermooie lied *Het Dorp*, een van de weinige gevallen waar de anderstalige versie even mooi is als het origineel. In diezelfde periode werd onze slagerswinkel 'gemoderniseerd' : het marmer werd verwijderd om plaats te maken voor de *'frigodis'* in formica (*dis* zijnde het Brugse woord voor *toonbank*). De oude bedden werden ontmanteld en de 'ressortbak' (houten onderstel met de springveren) op vier poten gezet … Dat leek modern. In die periode werd de Gistelse Steenweg 'gemoderniseerd' en verdwenen de mooie rode beuken en linden. Ook verdwenen de herbergen **De Lange Munte**, **het Nieuw Riethuis, de Linde** … In de stad verdween de oude **Smedenkapel**. De oude lantaarnen moesten plaatsmaken voor moderne, maar charmeloze buislichten en de kasseien werden bedekt met een laag asfalt. Tot het té erg werd … en de oude lantaarnen kwamen terug, het asfalt werd weer van de kasseien gelicht … Zelf hadden we toen een oud pand kunnen kopen op de hoek van de Oostmeers en Sint-Jan in de Meers (Brugge), een huis met 'roots' tot in de zestiende eeuw. In de negentiende eeuw had men het huis in vier huisjes opgedeeld om er meer 'pacht' van te krijgen, een fenomeen dat overal in de steden werd toegepast om de bevolkingsaangroei te 'kanaliseren' en terzelfdertijd de huurinkomsten op te drijven. Er was al in die periode een rooilijn vastgesteld die toeliet het pand af te breken, wat opnieuw een ***de Lange Munte*** zou geweest zijn. Gelukkig was er uiteindelijk de **Marcus Gerards**stichting om paal en perk te stellen aan het elimineren van die waardevolle stukjes collectief geheugen … Met dezelfde intensiteit kan opruimings- en moderniseringsdrang toeslaan in families bij het triëren van familiesouvenirs. Sommigen kunnen eraan weerstaan en sparen de souvenirs voor toekomstige geïnteresseerden. Ik heb ze in ieder geval gespaard, die souvenirs. Niet alles is te publiceren maar, zoals onze eerste-minister **Theo Lefèvre** in de jaren 60 zei : ***De hoogtepunten zijn belangrijk*** !

Zo is er onze eerste foto! Een van die foto's waarvan je er - in veel families - dertien in een dozijn hebt en die nu de muren van café's opsmukken…

ARCHIEFJES

De foto stelt mijn overgrootouders aan moeders kant voor : gezeten zijn overgrootvader **Desiderius Castryck** (geboren en gestorven te Reninge 1836-1902) en **Remerentia Derycke** (geboren en gestorven te Reninge 1838-1899). Rechtstaande v.l.n.r. **Jules Castryck** (1868-1926 - grootvader - smid te Proven) - **Sylvie Castryck** (1870-1927 - zuster Annunciate te Brugge) en **Camille Castryck** (1873-1950 - landbouwer te Reninge). Het 'lichtbeeld' roept hier het laatste decennium van de 19de eeuw op ; de fotografie wordt een onontbeerlijk element, niet alleen om de grootsheid van openbare werken op de gevoelige plaat te leggen, maar ook om de intimiteit van de familie voor het nageslacht te bewaren. Nu er een toestel bestaat dat in alle waarheid de uiterlijke verschijningsvorm van de personen kan weergeven (wat met tekening en schilderij altijd maar approximatief was), maken de families er gebruik van om zich te laten 'vereeuwigen'. We stellen ons de toestand voor alsof we geen kennis hadden van het digitaal tijdperk waarin we nu leven : de fotograaf wordt gevraagd, hetzij zich te verplaatsen en de foto te nemen bij de klant, hetzij de opnames te maken in zijn geïmproviseerde 'studio'.

Hier gaat het wel degelijk over 'verplaatsing' want de fotograaf heeft een decordoek meegebracht en de foto wordt gemaakt in de tuin van **Desiderius**. We zien de voeten van de ouders in het gras en de zonen bevinden zich op een soort voetpad waarop de lat van het decordoek rust. Dat doek stelt een terras voor met afsluiting en aan de bovenkant is gebladerte te bespeuren. In die tijd is alles gecodeerd wat betreft houding van de personen : de heren hebben een hand ter hoogte van de hartstreek (min of meer !). De zonen leggen de andere hand op de schouder van vader of moeder. Vader Desiderius houdt ze op de knie. Moeder Castryck heeft de handen op de schoot. De afwezigen hebben hier geen ongelijk want wie afwezig is, wordt er op deskundige wijze bijgehaald. **Sylvie** was toen kloosterzuster Annunciate (Zuster Marie-Elisabeth) en kon er dus niet bij zijn voor de foto. Dan maar een uitsnit gemaakt van een andere, officiële foto van de zuster, en erbij

ARCHIEFJES

gekleefd. Wat nog ontbreekt in het gezamenlijk plaatje, is de fotograaf zelf. We kunnen ons hem voorstellen met zijn houten fototoestel, een zwart doek over het hoofd getrokken.

Onze grootvader **Jules** en zijn jongere broer **Camille** hadden samen de smedenschool gevolgd. Jules zou dat beroep uitoefenen in de gemeente Proven, op het Marktplein (de Platse), terwijl Camille - gehuwd met **Romanie Vandewalle** - uiteindelijk landbouwer zou worden op de Molenhoek te Reninge. Vanaf dat ogenblik splitst zich die familiegeschiedenis en neemt ze voor ons de richting **Jules Castryck - Florence Van Straesselle**.

Via mijn zus had ik reeds documentatie doorgegeven aan de heer **Kamiel Wyckaert** die toen bezig was met het opmaken van de geschiedenis van de familie **Castryck**. Het toeval wilde dat Mevrouw **Marleen Wyckaert** – dochter van Kamiels jongere broer - werd aangesteld als verpleegster voor mijn echtgenote, en toen kwam de website ter sprake : **http://wyckaert.deds.nl/**. Bergen ontmoeten elkaar niet, mensen wel ! **Indrukwekkende** familiegeschiedenis van de tak **Camille Castryck - Romanie Vandewalle**, met de nodige verwijzingen naar broer **Jules**. Wat een schat aan gegevens die nu de historie uitmaken van de familie.

Graag wilde ik enkele *'highlights'* lichten uit de documenten die de vorige generatie mij toevertrouwd heeft en die vooral verband houden met de afstamming **Jules Castryck- Florence Vanstraesselle.** Die 'highlights' zijn momenten uit dat menselijk bestaan ; ze kunnen de polsslag weergeven van een vervlogen periode waarvan het drama sinds lang reeds toegedekt is door de tijd.

Jules en **Florence** huwden in mei 1897 en hadden 4 kinderen :

achteraan - ***Joseph (1898-1953), Maria (1900-1970)***
vooraan - ***Ida (1907-1951), Gerarda (1905-1984)*** –

Ik vermoed dat die foto genomen werd na de terugkomst van Joseph (1919). De ouders wilden zeker de kinderen op de gevoelige plaat vastleggen nu die afschuwelijke oorlog een einde had genomen. Wat betreft de fotografie : we zien weer het decordoek met onderaan de lat die op een tegeltjesvloer rust. De weelderige draperie van het doek en de eenvoudige

ARCHIEFJES

tuinbank ervoor, lijken een eerder ongewone combinatie. De foto's uit dat familiearchief kunnen nu niet meer bekeken worden door de tijdgenoten. Het mensenleven is niet lang genoeg … maar de nostalgie die er blijft aan kleven, verplicht me van ze toch te tonen.

Wat is er mooier dan een oude klassouvenir met een verzameling bengels? Een klasfoto met **Gerarda** en **Ida Castryck**; **Ida** zal later huwen met **Urbain Savaete** en de mama zijn van **Guy Savaete**, nu wonende te Elverdinge. Het loont de moeite die foto onder de loep te houden om de expressie op die gezichtjes te zien. Links van het meisje vooraan met het bordje, bevindt zich **Ida**, ongeveer drie jaar en zes maanden oud. Naast haar (links), **Gerarda.** Het zien van die mysterieuze fotograaf die zich verstopt onder een zwart doek en roept dat ze moeten glimlachen, maakt hen zichtbaar niet enthousiast. Hier en daar zijn er die er toch goedgehumeurd bij blijven, en vooraan – tweede van rechts – is er eentje die het aandurft …*'een mule te trekken'* .

Bewaarschool te Proven : 1910

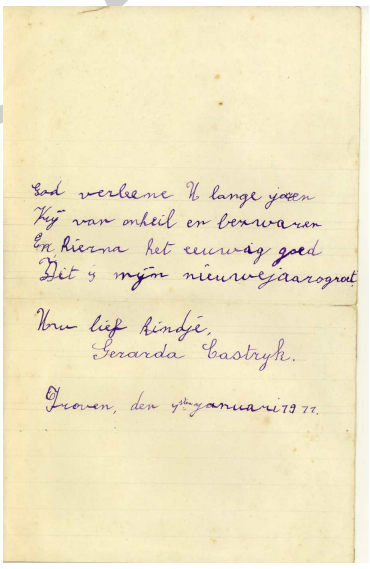

Tekst :
Waarde vader moeder lief
'k Schenk U mijnen eersten brief
God verleene U lange jaren
Vrij van onheil en bezwaren
En hierna het eeuwig goed
Dit is mijn nieuwejaarsgroet

Uw lief kindje
Gerarda Castryk
Proven den 1sten januari 1911

Mijn moeder heeft altijd met de meeste eerbied gesproken over haar schooltje in Proven. Enkele schoolschriftjes zijn bewaard gebleven en blijven een kroongetuige

voor het onderwijs van de periode rond de Eerste Wereldoorlog. Zelfs een van haar eerste nieuwjaarsbrieven, van 1911, vinden we terug in de doos. Wat betreft stijl en inhoud vind ik het niet zò verschillend van deze uit mijn 1ste studiejaar 1947-48. De bedenking die ik me steeds maak bij het zien van souvenirs uit die periode is : gelukkig wisten de mensen van die tijd niet welk verschrikkelijk schouwspel ze zouden bijwonen, enkele jaren nadien … en vooral in de Westhoek. De werkelijkheid zou erger zijn dan alle fictie had kunnen voorstellen.

Klasfoto met de nodige, religieuze attributen … geen datum ..

Vermoedelijk **1919 / 1920**. Gerarda staat bovenaan in het midden. Verscheidene leerjaren zaten toen in een klas want ik meen Ida te onderscheiden, tweede links van haar, met frou-frou en strik. We merken ook hier het laaiende enthousiasme op de gezichten (!).

Er zijn twee klasfoto's van broer **Joseph** Castryck op school . Op de ene lijken de gezichten jonger dan op de foto van 1912. Het zou kunnen de klas zijn van het jaar ervoor. Joseph staat op de vierde rij, uiterst rechts (in cirkel). Dezelfde onderwijzer zien we terug op de foto waar de kinderen de bordjes met *Proven – December – 1912* vasthouden. Joseph staat daar bovenaan (in cirkel). Hij moet daar ± 13 jaar oud zijn. Vijf jaar later wordt hij opgeroepen om zijn 'vaderlandse plicht te vervullen'.

Joseph zal eveneens – zoals zijn vader Jules en zijn oom Camille - het beroep van smid aanleren en later zijn vader helpen in de smidse.

PCBLEFJES

In 1912 zal een vriendje van Joseph, de Provense school verlaten want hij moet naar de school in Moeskroen. Een klassieke procedure in die tijd: de ouders stuurden soms de kinderen, vooral de meisjes, naar een pensionaat aan de taalgrens of in Wallonië. Op 1 oktober schrijft **Albert Muyssen** een kaart vanuit Moeskroen. Op zichzelf niets speciaals ware het niet dat de tekst het vermelden waard is …

De tekst : *Lieve vriend Joseph*

Ik ben hier altijd kloek en gezond en ik denk hetzelfde van u. Ik ben hier geheele bij de Waalen. 't Is al sal (sale) Flamand en wij zijn met 5 Vlamingen in onze klas en wij zeggen dan vo/rien (vaurien), tête de cochon enz. en daarbij nog een tegen hulder (= hun) kop. Aanveerd mijne beste groeten en ik blijf Uw verkleefde vriend. A. Muyssen - Waar dat dat kruiske is daar woon ik

Van **Maria Castryck** hebben we weinig fotomateriaal. Meestal zijn het foto's met de nichten van Reninge (= dochters van nonkel Camille en tante Romanie). **Maria** zal later in het huwelijk treden met **Michel Beddeleem** van Stavele ; ze worden de ouders van **Micheline** en **Ludwina** en zullen een landbouwbedrijf hebben langs de Lindestraat in Beveren-aan-den-Ijzer.

De Eerste Wereldoorlog 1914-1918

In augustus 1914 breekt de Eerste Wereldoorlog uit en weldra zullen de eerste Duitse soldaten in Proven verschijnen. In de jaren 70 vroeg ik aan mijn ouders hun belevenissen gedurende die periode te willen vertellen en daar bestaat een geluidsopname van (Zie 1914-1918 Getuigenissen Ouders). Ik had ook gevraagd aan mijn moeder - Gerarda Castryck - die belevenissen neer te schrijven. Dit was het resultaat…

Vage herinneringen uit de Eerste Wereldoorlog

Sept. 1914 Een zondagnamiddag. Een eskadron Ulanen kwam in Reninge aan. Nonkel Camille ging naar de kerk. De klokken waren aan het luiden voor vespers, lof en rozenkrans. Hem werd opgelegd het luiden te doen ophouden. Van daar zijn ze langs Oostvleteren, Westvleteren, Krombeke afgezakt naar Proven. Twee van die Ulanen kwamen de plaats op, de anderen bleven wachten. (De ganse namiddag had

ARCHIEFJES

de telefoon gerinkeld, altoos maar opsommend waar ze voorbijtrokken.) Iedereen moest binnen, de luiken toe. Ze reden de plaats op, heen en terug, en trokken Roesbruggewaarts naar de hofsteden van Jules Lebbe - een grote hofstede met een kloktorentje - waar ze overnachtten. De maandagmorgen kwam er een werkman naar het hof om te werken. Ze riepen hem iets toe, hij stapte verder en werd doodgeschoten. Ten allen kante waren de Duitsers op verkenning. ~~In de straten waren op de muren grote reclamen geplakt van margarine Era. Ze trokken die af. Het waren kaarten van de streek op de andere kant.~~

Enige dagen daarna kwamen de Franse troepen af. Ganse dagen passeerden ze met paarden en karren, ~~les poilus, de scholen werden gesloten, te paard en te voet.~~

Na weken mochten we terug naar school, maar niet in onze gewone klassen, in een soort kapel; de vier klassen in twee verdeeld.

Weinige weken daarna kregen we de Engelsen. Welk verschil van leger, goed uitgedost. En zo hebben we voor de ganse duur van de oorlog in de Engelse sector (secteur) gewoond. Onze klassen werden hospitaal en wij kregen houten barakken als schoollokaal: twee grote en een kleinere. De ganse dorpsplaats was bezet met grote, zware camions (lorries) die 's avonds vertrokken naar het front met munitie.

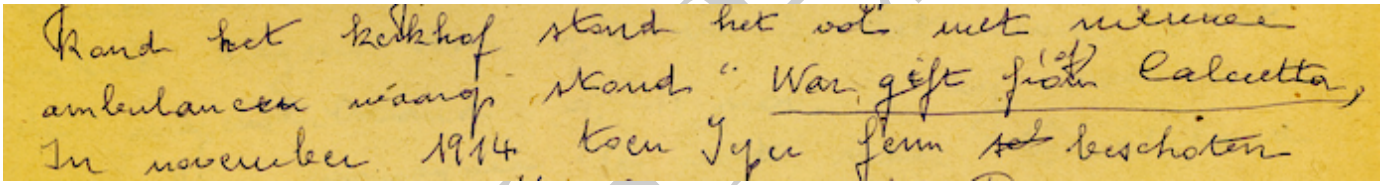
Rond het kerkhof stond het vol met nieuwe
ambulances waarop stond : War gift from Calcutta,
In november 1914 toen Ieper ferm ~~tot~~ beschoten

's Morgens kwamen ze weer en dan opnieuw oppoetsen, alles in gereedheid brengen om 's avonds opnieuw te vertrekken. Rond het kerkhof stond het vol met nieuwe ambulances waarop stond : War gift from (of) Calcutta.

In november 1914, toen Ieper ferm beschoten werd, zijn vele Ieperlingen tot Proven afgezakt. Sommigen zijn er de ganse oorlog blijven wonen. In Proven was er een hospitaal in de scholen, dan een veldhospitaal bij de hofstede van Bossaerts, op de weg naar Roesbrugge, en een vliegveld voorbij de Plaats, op de weg naar Watou. Er was een Belgisch hospitaal in de hovingen van het kasteel Couthof; dat was de Belgische sector. Voorbij de meisjesschool in Proven, opzij de kerk, liep de Krombekebeek en dat was de afscheiding van Engels en Belgisch leger. Toen wij aan de voordeur stonden, konden wij de ballons captifs zien hangen aan het Belgisch front ; dat waren de observatieposten die alles in ogenschouw konden nemen. Soms werden ~~'s morgens om 6.30 uur werden de soldaten gewekt door twee~~ ze door Duitse vliegers in brand geschoten. 's Morgens om 6 of 6.30 uur werden de soldaten gewekt door twee ~~doedelzakken~~ soldaten met doedelzak, die de plaats op en neer marcheerden al spelend.

We hadden niet te klagen in de oorlog. We konden alles kopen. Papa had veel werk, maar mama werd ziek; ze leed aan het hart. Ze was vol schrik dat Joseph ook ging

ARCHIEFJES

binnengeroepen worden. In juni 1917 was het zover. Hij moest naar Bourbourg voor enkele dagen, en daarna naar Honfleur, voor zijn opleiding.
Hij is teruggekeerd naar het front rond nieuwjaar 1918. Hij heeft dan de laatste maanden van de oorlog meegemaakt. Naar de linies voor enkele dagen, dan afzakken voor enkele dagen, dan opnieuw in het vuur. Met de wapenstilstand, op 11 november, is hij dan met gans zijn compagnie te voet naar Duitsland getrokken, al in etappen tot ……
In **augustus 1918** werd er ferm gebombardeerd in Proven. Het was in de namiddag. Ik was gaan wandelen met vriendinnen, de weg naar Krombeke. Al opeens, de obussen. In plaats van naar huis te lopen, liepen we verderop tot aan de Krombeekhoek. Daar zagen we een schilder van Proven. We vroegen of we meemochten met hem. Toen we op Provenplaats kwamen, zagen we juist Marraine* die uit de straat kwam, aan de hoek van onkel Urbain. ** Ik mee. Ze waren gevlucht, een eindje verder, in een klein huisje. We zijn daar gebleven tot 's anderendaags. De ganse nacht zijn er obussen gevallen. Een zus en broertje zijn gedood; die speelden aan hun deur, op de Plaats, nadat wij daar voorbijgetrokken waren.
In (25) maart 1917 deed ik mijn plechtige communie ; dan was het zeer moeilijk om aan iets te geraken. Mijn witte schoenen voor de zondag kwamen van Hazebroek. De modiste, waar tevens het postkantoor was, bracht die mede. Mijn zwarte schoenen voor de tweede dag, bezorgde een Engels soldaat die bij ons logeerde : Tom Martel. Hij was van Guernsey. Zijn vrouw was verpleegster. Hij sprak altijd van zijne "Madame". We betaalden die schoenen. In Proven kon men dat niet kopen. Toen n'Onkel Joseph naar het leger moest, in juni 1917, kreeg hij van Tom een dozijn kaki zijden zakneusdoeken. Ik geloof dat ze wel negen maand bij ons geweest zijn, ~~drie serjeanten~~ ……

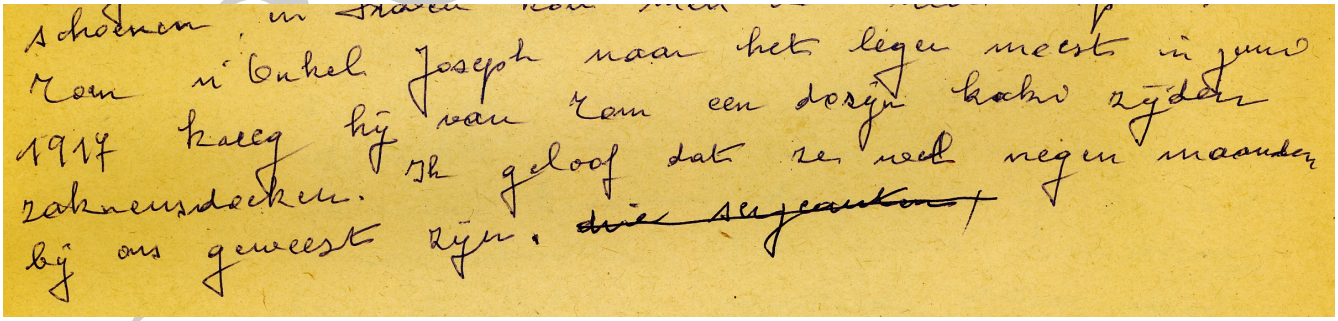
schoenen … Tom … n'Onkel Joseph naar het leger moest in juni 1917 kreeg hij van Tom een dozijn kaki zijden zakneusdoeken. Ik geloof dat ze wel negen maanden bij ons geweest zijn. ~~drie serjeanten~~

* *Marraine = tante Maria = Maria Castryck = oudste zus van Gerarda. Zij schrijft 'marraine' omdat haar zus later de meter werd van haar dochter Christiane*

** *aan de hoek van de straat, op het Provenplein, waar nadien haar zus Ida - gehuwd met Urbain Savaete - café DE KROON uitbaatte*

ARCHIEFJES

1915 is voor de familie Castryck een droevig jaar. Bij de smid van Proven komt op 15 augustus 1915 een envelop toe met een nare tijding. De brief is afkomstig van zijn schoonzus **Romanie Vandewalle**.

De brief van de 14de augustus die in de familie als een relikwie werd bewaard. Romanie (de echtgenote van Camille Castryck) schrijft aan haar schoonbroer… (Jules) en schoonzuster (Florence) …

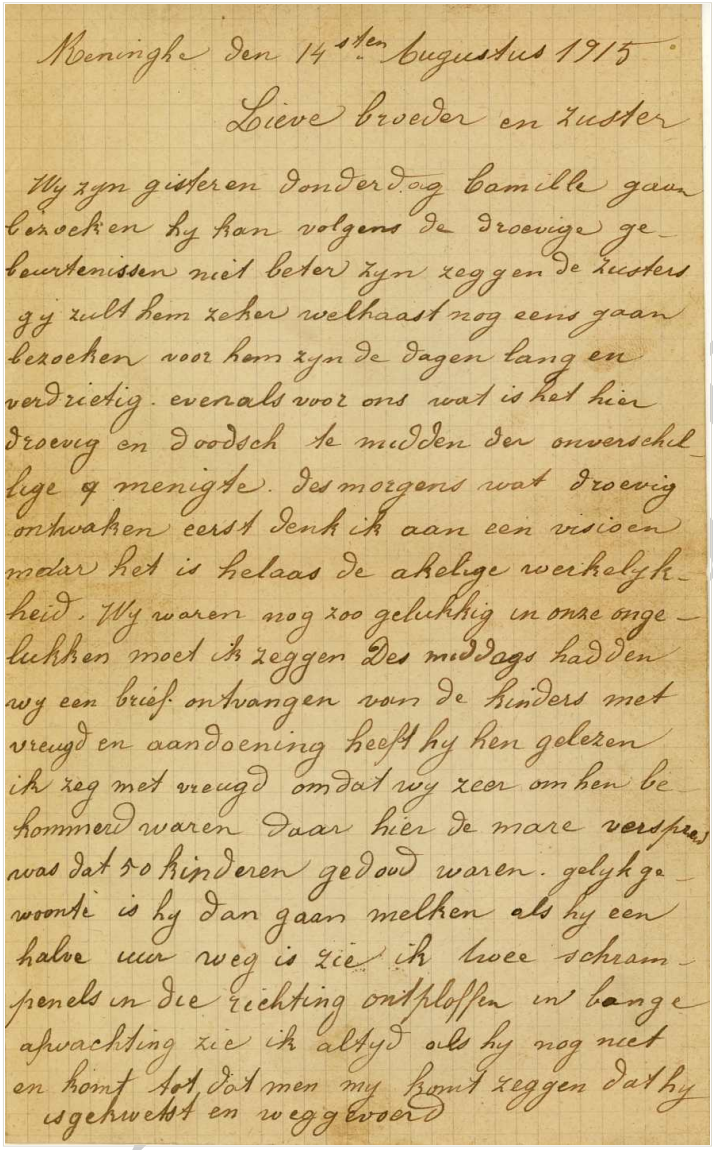

Reninghe den 14 sten augustus 1915

Lieve broeder en zuster

Wy zyn gisteren donderdag Camille gaan bezoeken hy kan volgens de droevige gebeurtenissen niet beter zyn zeggen de zusters gy zult hem zeker welhaast nog eens gaan bezoeken voor hem zyn de dagen lang en verdrietig. evenals voor ons wat is het hier droevig en doodsch te midden der onverschillige menigte. des morgens wat droevig ontwaken eerst denk ik aan een visioen maar het is helaas de akelige werkelykheid. Wy waren nog zoo gelukkig in onze ongelukken moet ik zeggen Des middags hadden wy een brief ontvangen van de kinders met vreugd en aandoening heeft hy ken gelezen ik zeg met vreugd omdat wy zeer om hen bekommerd waren daar hier de mare verspreid was dat zo kinderen gedood waren. gelyk gewoonte is hy dan gaan melken als hy een halve uur weg is zie ik twee schrampenels in die richting ontploffen in bange afwachting zie ik altyd als hy nog niet en komt tot dat men my komt zeggen dat hy is gekwetst en weggevoerd

Het lezen van de brief is nu nog aandoenlijk …

De gewonde **Camille** is van Reninge, zijn broer woont in Proven. Beide dorpen zijn gelegen in het onbezet België. We kunnen ons de gemoedstoestand van Romanie (zijn echtgenote) inbeelden : *lange en verdrietige dagen* voor de man met afgerukte arm, *droevig en doodsch te midden der onverschillige menigte.* Het moet inderdaad een naar gevoel zijn te leven in een omgeving waar de dood de dagelijkse compagnon is, wanneer de ambulances passeren met de menselijke wrakken van het front. Die slachtpartij is nu al een jaar bezig en het lijkt dat de mensen er op het einde aan wennen. Typisch dat visioen (hier : een griezelige droom) en daarna het besef dat het de akelige werkelijkheid is. Een grote tegenstelling tussen de vreugde van de brief en de droevige tijding van het ongeluk. De *brief van de kinders* die ze ontvangen hebben, komt uit Frankrijk, want de kinderen zijn in veiligheid gebracht in Parijs en omgeving -> http://wyckaert.deds.nl/. De brief eindigt met een vrome oproep …

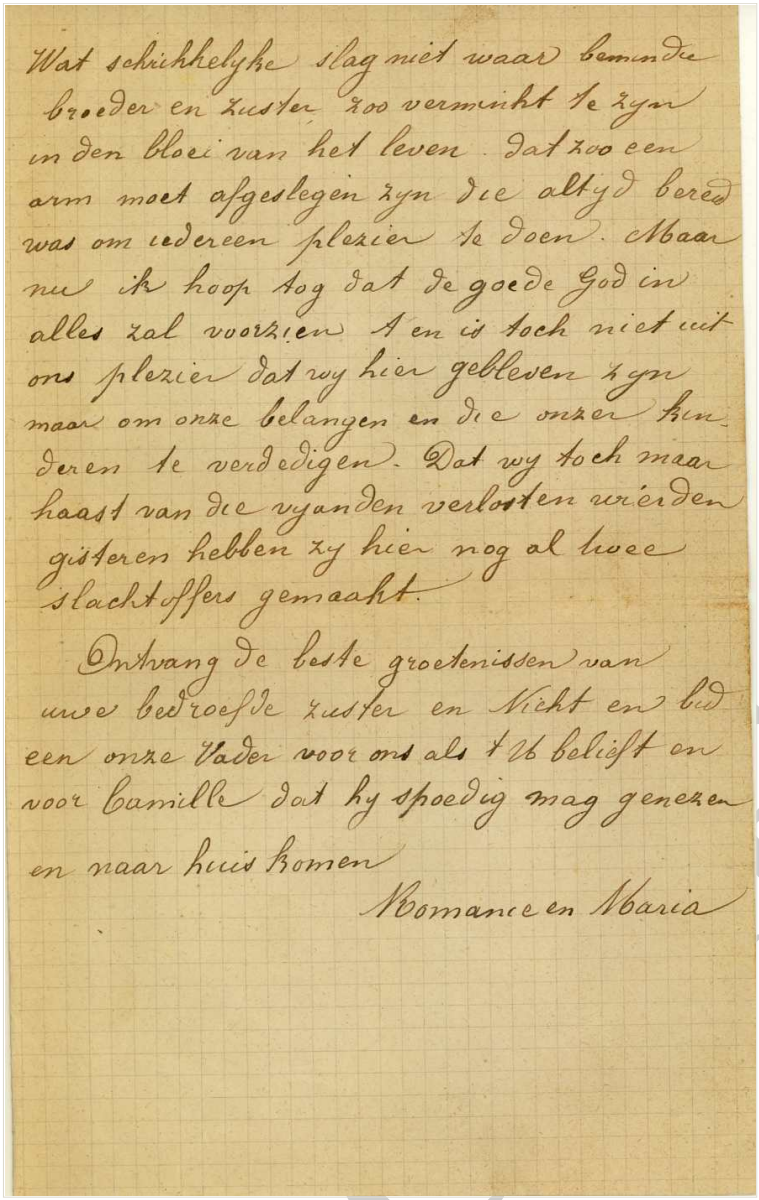

Wat schrikkelyke slag niet waar beminde broeder en zuster zoo verminkt te zyn in den bloei van het leven. Dat zoo een arm moet afgeslegen zyn die altyd bereid was om iedereen plezier te doen. Maar nu ik hoop toch dat de goede God in alles zal voorzien. Het en is toch niet uit ons plezier dat wy hier gebleven zyn maar om onze belangen en die onzer kinderen te verdedigen. Dat wy toch maar haast van die vyanden verlosten wierden gisteren hebben zy hier nog al twee slachtoffers gemaakt.

Ontvang de beste groetenissen van uwe bedroefde zuster en Nicht en bid een onze Vader voor ons als t U belieft en voor Camille dat hy spoedig mag genezen en naar huis komen

Romance en Maria

Ook om even bij te filosoferen … Eerst een afgrijselijk tafereel beschrijven en dan spreken over *de goede God die in alles zal voorzien*. Typisch voor dat toenmalig onvoorwaardelijk geloof in de goede 'Schepper' ; eerder ongewoon voor mensen van de 21ste eeuw.

't Is toch niet uit ons plezier dat wij hier gebleven zijn maar om onze belangen en die onzer kinderen. Dat was voor de bevolking van die dagen het grote dilemma : vluchten of blijven. Uiteindelijk werd door sommigen geopteerd om te blijven maar toch de kinderen in veiligheid te brengen in het buitenland. De inwoners staan in oorlogstijd dikwijls voor die verscheurende keuze. *Dat wij toch maar haast (vlug) van die vijanden verlost wierden …*

Nonkel **Camille** verblijft verscheidene malen in **Port-Villez** (op de linkeroever van de Seine - aan de overkant ligt Giverny) voor verdere verzorging. Van daaruit stuurt hij een kaartje naar zijn broer Jules, te Proven. Het is een kaart die verkocht werd ten voordele van het Liefdadig Werk : **L'Oeuvre du travail des Grands Blessés**. We zien er die paaltjes maken om gebruikt te worden aan het front.

Port Villez 12e October 1916

Lieve broeder zuster en kinders.
Ik laat u weten dat ik setert dinsdag achternoen terug in Port-Villez ben. Ik hoop dat gij mijnen brief zal ontvangen hebben. ik ben nog altijd in goede gezondheid en verhoop van u allen hetzelfde . Mijn adres is hetzelfde gelijk die op de kaarte staat --- gij moogt u adres niet vergeten op uwen brief te zenden als gij moest schrijven want ik zou hem hier niet ontvangen, voor mijn tijd te paseeren zal ik bij de kiekekweek gaan en twee uren daags naar school. tot later, uwen toegenen broeder C. Castrijck Verzonden door C. Castrijck - EPMB - Port-Villez par vernon - Salle 12 - Eure – France

Een foto die mama Vandaele (= Gerarda Castryck) koesterde : haar oom (nonkel Camille) die een nieuwe arm 'gekregen' had. Met de rechterhand houdt hij een boek open aan een geïllustreerde bladzijde. De linkerarm hangt er wat hulpeloos bij. De handprothese wordt verborgen door middel van een handschoen. Het decordoek loopt nu zelfs tot onder de zetel door … We schrijven : 1921. Het helingsproces is bezig … Voor wie het fijne van het verhaal niet kent, is het gewoon een oude foto. Gelukkig heeft de mondelinge overlevering hier nog haar werk gedaan …

Nonkel Camille met de nieuwe arm : ± 1921

Voor verdere bijzonderheden verwijs ik weer naar

http://wyckaert.deds.nl/

In **1917** werd **Joseph** opgeroepen voor de militaire dienst en tot 'verdediging van het vaderland'. In zijn *Mobilisatie-Zakboekje* staat vermeld dat hij *soldat* is (graad), *milicien* (stand), tot de *militie klasse 1917 contingent spécial* behoort en *Nr van het stamboek : 63627* heeft (N° de la matricule). Hij wordt onderverdeeld bij het *8ste Regiment de Ligne, 1ste Bataljon of groep, 1ste Compagnie, escadron of batterij.*

ARCHIEFJES

De plechtige officiële foto's die toen gemaakt werden bleven in vele families een van de laatste souvenirs die ze van zoonlief overhielden.

In augustus 1917 verblijft Joseph in Honfleur, waar hij in opleiding is. Joseph gezeten, 3 de soldaat links van officier.

Honfleur – 1917 : opleiding van de rekruten …

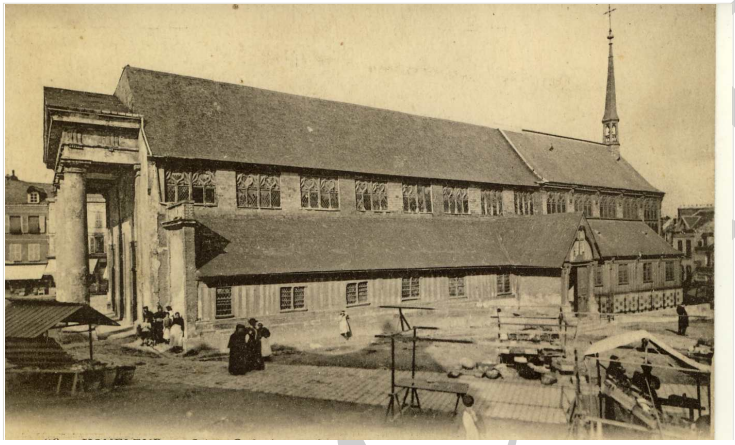

Weg van huis, blijft de prentbriefkaart hét middel bij uitstek om contact te houden met het thuisfront. De onderwerpen van 'gesprek' zijn : de gezondheid, het weer, wat zou kunnen opgestuurd worden … en de groeten aan…

De mooie Ste-Catherinekerk in Honfleur.

Honfleur, den 16 Augustus 1917 - De kerk waar ik naar de misse gaat.
Zeer lieve Ouders en Zusters – Ik ben nog altijd in de beste gezondheid en hoop van u allen hetzelfde. Daar mijn geld ten deele uit is, kom ik smeken indien gij nog geen gezonden hebt, er wat zou willen opsturen. Ik ben zeer gesparig, maar ik moet toch zorgen voor eten, daar ik hier mijne bekomste niet heb, en ik ben nog geen grooten eeter.

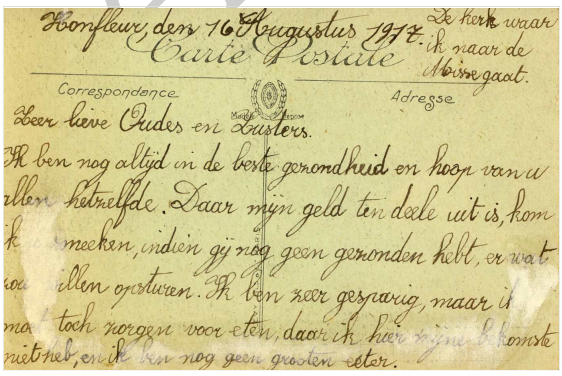

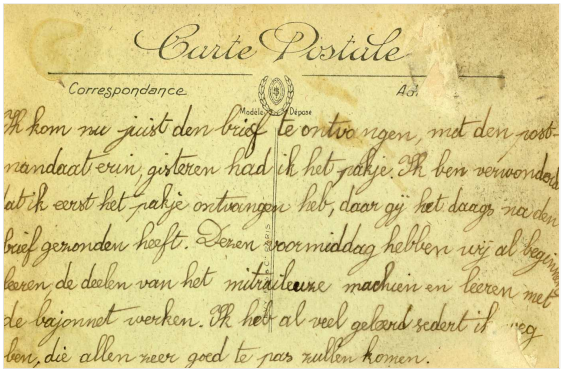

De week daarop is er weer een kaart uit **Honfleur** …

De tekst : *"Ik kom nu juist den brief te ontvangen, met den postmandaat erin, gisteren had ik het pakje. Ik ben verwonderd dat ik eerst het pakje ontvangen heb, daar gij het daags na den brief verzonden hebt. Dezen voormiddag hebben wij al beginnen leeren de deelen van het mitraileuze machine en leeren met de bajonet werken. Ik heb al veel geleerd sedert dat ik weg ben, die allen zeer goed te pas zullen komen."*

Op 9 september 1917 stuurt Joseph deze prentkaart vanuit Honfleur …

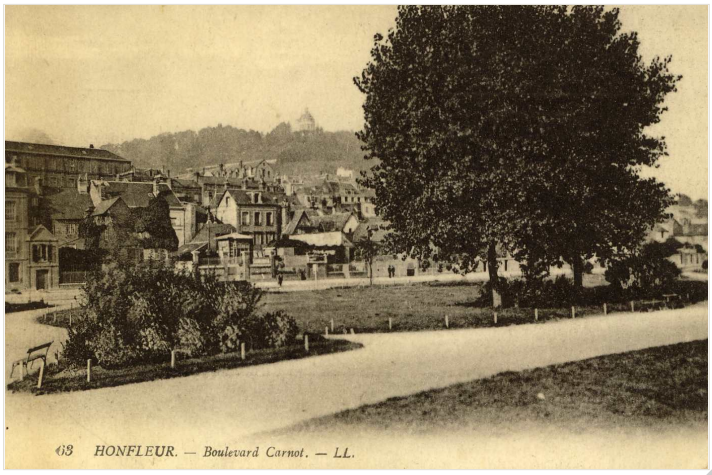

De tekst : *Op de vue die op deze kaart is, is het waar wij dagelijks gaan voor onze exercitie te leeren en het is gelegen langs de Seine, men ziet hier de krabben loopen en de vogels boven het water vliegen.*
Honfleur, den 9 September 1917
lieve Ouders, Zusters en Tanten.
Ik ben nog altijd in de bloeienste gezondheid,steld het hier zeer goed en ik hoop van u allen hetzelfde. Ja, nog wat moed en courage dat men welhaast malkander zal wederzien, daar de tijd rap vervliegd, houdt u allen voort kloek en gezond gelijk ik hier doet in Honfleur.

Joseph heeft 7 maand en 6 dagen *'à l'arrière'* doorgebracht, en 11 maand 23 dagen *'au front'*. Zo krijgt hij één frontstreep maar zal later (1934) geen aanspraak kunnen maken op de 'vuurkaart'. Hij komt heelhuids van de oorlog terug maar zal toch getekend blijven door hetgeen hij heeft meegemaakt.

Zoals Gerarda Castryck in haar 'Vage herinneringen' vertelt, zijn tijdens de oorlog verscheidene Engelse militairen ingekwartierd geweest bij de smid. Zo is er een zekere **Fen Coombe** wiens fotootje bewaard gebleven is. Jaren nadien zal diezelfde Fen nog contact opnemen met de familie die hem herbergde tijdens The Great War.

Wanneer ze dan hun eenheid moesten volgen en ergens anders terechtkwamen, schreven ze soms een kaartje naar hun vorig verblijf. Zo is er een prentkaart vanuit het Frans-Vlaamse stadje Hazebroek, met op de keerzijde de volgende tekst : *This is where we are and the house marked x is where we are billeted, of course there is no civilians in it. Downstairs we have the office & canteen and we sleep upstaires. How I wish they had sent us back to Proven, so we could have a good time like we had before. Cheerio. Fen …*

Geen kruisje te bespeuren !

ARCHIEFJES

Van Proven naar Hazebroek … Die ongedateerde prentkaart zou wel kunnen geschreven zijn tijdens de maanden van het Duitse Lenteoffensief in 1918 waarbij heelwat Engelse eenheden de bressen moesten dichten in het geallieerde front . Het is de tijd dat aan Foch het oppercommando zal toevertrouwd worden van de verbonden legers.

Ook andere prentkaarten kwamen toe bij de smid van Proven.
Zo is er een kaart van een zekere **Camiel DEVOS**, gedateerd 9 augustus **1916**. Het toont het Hotel de la Mer te **Carteret**. Te Carteret bevond zich het *Centre d'Instruction N° 5*. Camiel was er soldaat en maakte deel uit van de 5de compagnie.

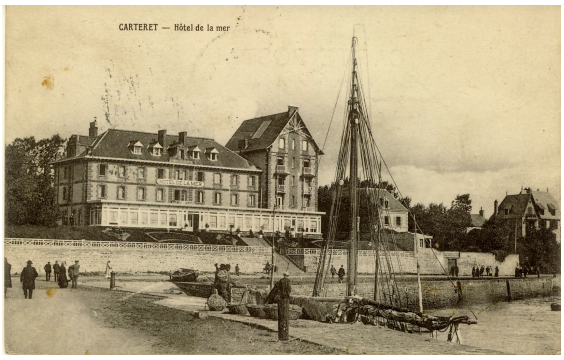

Tekst : *Beste vriendin Maria. Ik stel het hier nog altijd goed in mijnen tenue van piot en hoop van u en van uwe ouders, zusters en broer hetzelfde. Gij hebt zeker al van Lisa vernomen dat ik in Carteret ben. Dit is ons hotel die hier op deze kaart staat. Aanveerdt de beste groetenissen van uw toegenegen vriend – Camiel Devos*

Er steekt ook een kaart bij van **De Panne** die verstuurd werd vanuit het *Centre d'Instruction N° 2, 5 Compagnie, 2 péleton a Honfleur (Calvados) France,* gedateerd 15 juli **1918** …

Zo te zien zal de opgeroepen milicien, **Maurice Derycke**, enkele prentkaartjes van eigen streek meegenomen hebben naar Frankrijk om ze van daaruit te versturen. Bij het adres staat geschreven : *voor Maria*. We kunnen ons inbeelden dat de 18-jarige Maria al indruk zal gemaakt hebben op de mannelijke jeugd in het Provense.

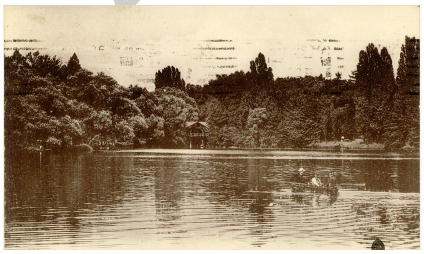

Er is ook een kaart bij, gestuurd vanuit Lyon, gedateerd september 1918 en bestemd voor *Mademoiselle Ida Castryck - Route de Rousbrugge*. De afzender is een zekere **Léon Ruelle** – *permissionnaire belge - Lyon.* WIE was die **Léon Ruelle**? Was hij **permissionnaire belge** in Lyon als laatste rustpauze, met het oog op het eindoffensief dat op komst is?

ARCHIEFJES

Na de eerste Wereldoorlog kwam het er voor de bevolking op aan zo vlug mogelijk naar een normaal leven terug te keren, zonder evenwel te vergeten wat zich allemaal had afgespeeld. In de familie van **Jules** en **Florence** was men blij dat zoonlief de slachtpartij had overleefd en het 'gewone' leven kon hervat worden.

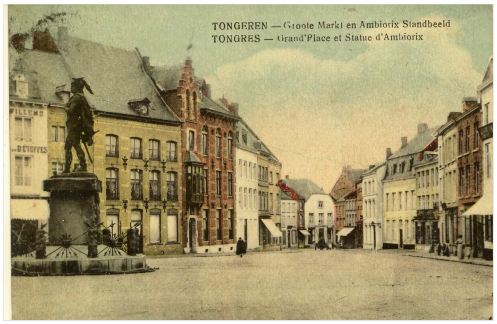

Joseph maakte deel uit van de troepenmacht die in etappes het terugtrekkende Duitse leger volgde. Vanuit de steden waarlangs ze heentrokken, werd een kaart gestuurd naar de familie. In de doos bevinden zich twee van die souvenirs : een uit **Tongeren**, gestuurd naar de *gediplomeerden hoefsmid* en bestemd *voor* zijn zussen *Maria, Gerarda en Ida*.

Een tweede prentkaart toont **Düsseldorf,** doch werd niet verzonden. Op de keerzijde staat een Duits gedicht en … *Pour Maria, Gerarda et Ida*.

Na zijn terugkomst uit Duitsland hielp Joseph zijn vader in de smidse en Maria, de oudste dochter, had heelwat werk thuis, aangezien moeder - Florence van Straesselle - door een beroerte gedeeltelijk verlamd geworden was.

Een van Gerarda's schoolschriftjes (1919) heeft als titelblad ***Recueil de lettres*** en bevat regels i.v.m. *Savoir vivre – Savoir faire.* Het schrift wordt gebruikt tot **november 1920**. Na enkele ultieme raadgevingen *(Ne pas manger quand on a des aliments dans la bouche!)*, volgt : ***Ie - … -11-20 Declamatie* : Vaarwel aan onze dierbare schooljaren**. Dan volgt een lied ter gelegenheid van **de uitdeeling der diploma's**. Gerarda is dan **15 ½** jaar.

In de doos van Gerarda - die altijd alles heel nauwkeurig bijhield - treffen we enkele mooie foto's aan met haar broer **Joseph**. Op de keerzijde van deze foto staat geschreven: *Brugge juli 1922*. Gerarda is 17 jaar en Joseph is er 24. We letten weer op de 'mise en scène' : broer en zus 'op hun zondags', tijdens een 'intellectueel onder-onsje' , worden 'verrast' door de

ARCHIEFJES

fotograaf. **Joseph** zal 'jonkman' (vrijgezel) blijven en de mysterieuze, alleenstaande 'nonkel' van Proven zijn. Zijn oorlogservaringen zullen van hem een teruggetrokken smid-filosoof maken die het leven vanop afstand ziet voorbijschuiven.

Een van de weinige souvenirs die we hebben van 'nonkel' Joseph, de oud-strijder : Bezoek van tante Ida Castryck - met zoontje Guy - en nonkel Joseph Castryck uit Proven (±1948). De kleine Guy zit op de schoot van zijn nicht Christiane. Vader Raymond lest zijn dorst en Marc heeft zijn 'barboteuse' aan. Het tafereeltje speelt zich af onder de linden van de herberg ***De Lange Munte****. Weinige jaren nadien (1951) is er dat akelig telefoontje, op een decembermorgen, om te melden dat tante Ida onverwachts overleden is (44 j.). Gegrift in mijn geheugen blijft de expeditie naar Proven voor de begrafenis van nonkel Joseph, overleden op 28 januari 1953 en begraven op* ***1 februari 1953****. Te voet naar station van Brugge. Boemeltrein naar Poperinge, 'Kamieltje' naar Proven. ... Een 'beestenweer'! ... Het was de dag van* ***de grote februaristorm*** *die België en Nederland teisterde.*

Voor **Gerarda** begint een nieuwe fase in haar leven. Ze verlaat Proven en wordt bediende in een grote Brugse winkel voor koloniale waren – **Jules Yperman** - in de Zuidzandstraat, dicht bij het station dat zich toen op 't Zand bevond. Vanaf nu zal **Brugge** haar levensdecor worden.

M.V. 1913

In de doos vinden we een oude prentbriefkaart (Nels) met de ***Dorpplaats*** van Proven. We zien er de smidse op van Jules Castryck. Vòòr de smidse staan er karren en wagens. Diezelfde plaats zien we terug tijdens W.O. I, vol legerwagens.

ARCHIEFJES

Update – 23 februari 1916

Mijn dank gaat naar de heer **Ivan TOP** - **Proven**aar, **Proven**kenner en auteur van verscheidene publicaties over **Proven** - die me nog enkele interessante gegevens toestuurde i.v.m. **Gerarda**, haar ouders en bekende Provenaars uit die tijd. Ook kreeg ik enkele foto's van mijn peter (Urbain Savaete) doorgemaild + een mooie foto van **Gasthof DE KROON**, alwaar ik mooie momenten mocht beleven tijdens mijn kinderjaren.

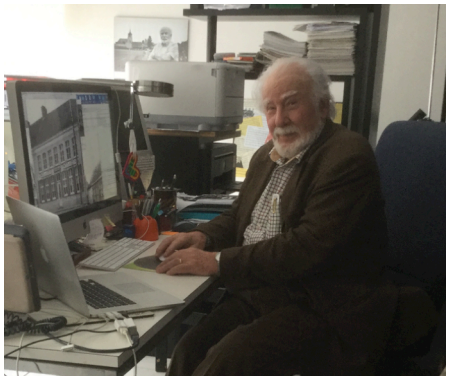

Ivan TOP in zijn **Provens 'documentatiecentrum'** met op het scherm, Café **DE KROON**, nu een kleine supermarkt.

De heer **TOP** mailde mij dat hij het Archiefje ***Gerarda Te Proven*** had gelezen en dit was het begin van een mailverkeer dat leidde tot een uiterst interessant rendez-vous te Proven, in de **Obterrestraat 65,** en een gezellige lunch in het **Rozenhof.** Aanwezig waren ook mijn echtgenote en mijn zus **Christiane** (84); deze laatste had in haar jeugd heelwat vakanties doorgebracht in Proven en kon dus nog enkele pittige anekdotes opdiepen uit de tijd van toen. In vogelvlucht ging het over de eindjaren 40 en beginjaren 50, met speciale aandacht voor de pittoreske figuren uit die tijd.

Om mijn **Archiefje** te besluiten heb ik de heer **TOP** gevraagd de foto door te mailen die de bevestiging vormt van wat we terugvinden in Gerarda's ***Vage herinneringen uit de Eerste Wereldoorlog*** **:** de ambulances die werden geschonken als **War Gift from Calcutta**.

M. V.

http://blog.westhoekverbeeldt.be/images/filelib/RetroProven_183.pdf

ARCHIEFJES